

Mayerling

Mayerling

drama efter verkligheten av Christian Lanciai (2014)

Personerna:

En polismästare
poliser
studenter
Rudolf
Kejsar Frans Josef
Greve Taafe
Edvard, prins av Wales
Kejsarinnan Elisabeth
Baronessan Maria Vetsera
Grevinnan Larschi
Georg Vetsera
andra officerer
en kypare
baron Karolyi
de sammansvurna

Handlingen äger rum i Wien med omgivningar 1888-89

Akt I scen 1.

En polisstation. En mängd infångade studenter föses in och ställs till svars.

Polismästaren Nå, hur var det här då, era eländiga bråkstakar? Vad är ni för ena oduglingar som inte kan hitta på något bättre att göra än att ställa till med meningslösa kravaller? Är ni då hopplösa fall utan utsikter att någonsin skaffa er något vett i skallen? Kom fram, din förbålda delinkvent! Namn och personuppgifter!

Studenten Arnold Schumacher, student.

polisen Ålder? Föräldrar?

Studenten 21. Heinrich Schumacher, gravör.

polisen Han har då åtminstone ett hederligt yrke! Se till att du skaffar dig detsamma, innan det är för sent! Nästa!

student 2 Heinz Pechmann, student.

polisen Ålder? Föräldrar?

student 2 Ingen ålder. Inga föräldrar.

polisen Vad är det för fräckhet?

student 2 Ärligt talat, jag vet inte vilka mina föräldrar var, och jag minns inte när jag föddes.

polisen Maken till fräckhet! Och hur kan du då riskera den lilla framtid du har med att sälla dig till dessa oförbätterliga bråkstakar?

student 2 Just därför. Vi måste kräva bättre studievillkor och utbildning.

polisen Med att ställa till med bråk och våldsamheter?

student 2 Det var polisen som tog till våldet.

polisen Ut med honom! I finkan med honom tills vidare förhör! Nästa! Namn och ockupation?

Rudolf Rudolf.

polisen (antecknar) Rudolf. Vad mer?

Rudolf Det behövs inget mer.

polisen En annan fräck kanalje! Vad menar ni, gunstig junker, med att vara oförskämnd mot polisen?

Rudolf Ni känner mig sedan gammalt.

polisen Gör jag? Har vi haft er i finkan?

Rudolf Sätt mig i finkan på egen risk.

(en annan polis viskar i polismästarens öra. Denne häpnar och reser sig genast, gör honnör)
Ers höghet! Vi ber tusen gånger om ursäkt att vi inte kände igen er!

Rudolf (lugnt) Men det var ju det ni gjorde. Om ni friger alla dessa mina kamrater skall vi överse med incidenten.

polisen Vi gjorde bara vår plikt i god tro!

Rudolf Och i den ingick att arresterera alla godtyckligt som ni lyckades lägga vantarna på? Är det inte lite riskabelt att gå till väga så urskiljningslöst?

polisen Vi måste gå till rätta med våldet!

Rudolf Med att ta till våld och göra detta värre? Kan inte det leda till en ond cirkel med ständigt tilltagande kravaller och oroligheter? Är inte det att uppmuntra till revolution på längre sikt?

polisen Vi lyder bara order!

Rudolf Lyckligtvis råkade jag befinna mig bland de oskyldigt arresterade och kan både vittna om saken och återställa ordningen. Seså, min herre, ta det lugnt. Faran är över, ordningen är återställd, och de oskyldigt arresterade är alla fria, eller hur?

polisen Som ni behagar, ers höghet.

Rudolf Ni kan släppa givakten och honnören nu. Slappna av. Krisen är över. *(till studenterna)* Kom, mina vänner. Lita på, att jag skall ta upp era klagomål med kejsaren.

flera studenter Hurra! Hurra! – Tack för ert ingripande! – Ni är en av oss! *(osv. De går ut med honom i triumf.)*

polisen (till en underordnad) Nästa gång ni arresterar kravallande studenter, se till att ni inte håvar in ärkehertigen samtidigt! Har vi tur blir det inget efterspel denna gång.

polis 2 Ärkehertig Rudolf är en redig man i all sin farliga liberalism. Vi hade tur som inte fick värre fiskar i nätet.

polisen Som sagt, var försiktigare nästa gång, och slå inte ihjäl någon!

Scen 2. Hovet.

kejsaren Har han varit i bråk nu igen? Det tycks alltid gå för långt med honom.

greven Det värsta är att han är populär.

kejsaren Vad menar greven?

greven Hans närvaro och deltagande bland studenterna uppmuntrar dem.

kejsaren Till vad? Till oro och revolution?

greven Inte direkt, men till större aktivitet än vad som är hälsosamt för landet.

kejsaren Jag skall försöka tala honom till rätta ännu en gång. Låt honom komma in.
(*greven bugar sig, går ut och låter Rudolf komma in.*)

Min son, vad är nu detta? Mera kravaller som du deltar i?

Rudolf Jag känner dem, far, och förstår dem. Är det förbjudet?

kejsaren Men förstår du inte att din närvaro bland dem inspirerar dem till större djärvhet i deras farliga tendenser?

Rudolf De vill bara ha större rättigheter och friheter, och deras krav är skäliga.

kejsaren Men ditt ansvar, Rudolf, som tronföljare! Du kan inte sätta dig i spetsen för lokala studentrevolter och inspirera och rättfärdiga värre revolter!

Rudolf De går inte för långt så länge de ställer rimliga krav.

kejsaren Är det rimligt att ta till våld?

Rudolf Polisen tog till våld, inte studenterna.

kejsaren Och därför menar du att det är rätt av studenterna och värre delar av folket att göra revolt mot ordningsmakten?

Rudolf Inte revolt. Bara skäliga krav på reformer.

kejsaren Du är naiv, Rudolf! Du ser inte konsekvenserna av ditt svärmeri! Du måste vakna upp till ditt ansvar! Ägna dig åt väsentligheter i stället, som din hustru, som du ännu inte skaffat någon avkomma, och baler och sociala aktiviteter, som det anstår en tronföljare!

Rudolf Vi har gått igenom detta förut. Stefanie tvingades på mig, ett normalt resonemangsäktenskap utan kärlek, och inte hela det kejsarliga hovet kan tvinga mig att älska henne, när jag inte kan känna en gnutta kärlek för henne utan bara en oändlig leda!

kejsaren Du måste börja disciplinera dig. Du är en mogen man nu och ingen ungdom längre. Släpp dina lössläppta fester bland zigenare och dryckenskapsidkare, och försök uppföra dig ordentligt!

Rudolf Vi har fullt med dårar i familjen. Varför måste jag vara annorlunda?

kejsaren Därför att du är min enda son och landets enda möjliga tronföljare! Därför att du med din duglighet och din friska liberalism skulle kunna göra Österrike till Europas ledande kulturmak, som Maria Theresia för 100 år sedan gjorde oss till den ledande upplysningsnationen och införde Europas första riktiga skolsystem för utbildning åt alla!

Rudolf Och därför deltar jag med studenterna i deras diskussioner och politiska strävanden. Jag vill hjälpa dem. Har jag inte rätt till det?

kejsaren Du är för impulsiv! Du är för vårdslös! Du vill ha allting genast och förivrar dig, så att resultatet går till överdrift och skadar den goda tendensen!

Rudolf Lämna mig i fred, far. Låt mig göra vad jag vill och finna min egen väg att i framtiden kunna regera på rätt sätt, så att vi slipper revolutioner och landsomstörtande sociala katastrofer, som du upplevde för trettio år sedan och fick skräcken av. Jag vägrar bli en bakåtsträvare som du.

kejsaren Vi måste bevara ordningen! Utan ordning har vi ingen stat och kan vi ingenting göra!

Rudolf Är då ordning viktigare än rättvisa?

kejsaren Utan ordning kan vi inte ha någon rättvisa. Ordningen måste komma först.

Rudolf Nej, far, utan rättvisa kan det inte byggas någon ordning. Om ordningen inte byggs på rättvisa kan den aldrig hålla.

kejsaren (suckar) Vi kommer ingen vart. Vi försöker krampaktigt förstå varandra men kommer alltid bara halvvägs. Din mor är här och vill träffa dig. Hon har alltid lyckats bättre än jag med att tala dig till rätta. Och försök umgås en smula med din hustru. Det ser inte bra ut inför framtiden att du nonchalerar henne.

Rudolf Har du någonsin brytt dig om min mor?

kejsaren Jag har alltid älskat henne. Vad begär du mer?

Rudolf Varför har hon då alltid rest bort så fort hon kommit hem och träffat dig? Vem av er är det som skyr den andra?

kejsaren Hon var alltid lika egensinnig som vacker.

Rudolf Hon var alltid din starkaste opposition, som du därför alltid bjöd det hårdaste motståndet.

kejsaren Tack och lov för att ni två ändå har god kontakt med varandra.

Rudolf Den har fått kompensera bristen på kontakt mellan dig och henne och mellan dig och mig.

kejsaren Jag har ändå alltid försökt förstå dig. Har du någonsin försökt förstå mig? Nej, för du har inte velat. Vi kommer aldrig att förstå varandra, därför att vi är för olika. – Gå till din mor. Hon har inte sett dig på länge.

Rudolf Tack för att du över huvud taget gick med på att träffa mig.

kejsaren Jag blev så illa tvungen efter att du tagits av polisen på bar gärning mitt i huligankravaller.

Rudolf Jag ber att få återkomma – till nästa kravaller.

kejsaren Gå till din mor, oförbätterlige pojke! (*Rudolf går.*) Hur skall han någonsin kunna leda landet, när han bara ställer till det för sig?

Scen 3.

Stefanie Jag vet inte, Sissi! Jag känner honom inte och har aldrig känt honom!

Elisabeth Det behöver du inte göra heller. Huvudsaken är att du älskar honom.

Stefanie Hur ska jag kunna älska honom när han inte älskar mig?

Elisabeth Hur vet du det?

Stefanie Han säger det själv! Han bekänner att han aldrig kan älska mig!

Elisabeth Det är också en sorts kärleksförklaring och hur ärlig som helst, som det anstår en blivande monark.

Stefanie Driver ni med mig?

Elisabeth Inte alls. Jag försöker bara hjälpa dig stå ut med honom.

Stefanie Jag har inget problem med att stå ut med honom. Det är hans ständiga frånvaro jag inte kan stå ut med!

Elisabeth Det är också något vi monarker får stå ut med. Vi kan bara vara gifta om vi nästan aldrig träffar varandra, utom vid officiella krystade sammanhang. Då måste vi ses, då protokollet kräver det.

Stefanie Jag är så trött på allt vad protokoll heter! Den här tilljordheten som vi är förpliktade till på livstid kväver mig!

Elisabeth Du är inte ensam. Kom ihåg, att du har all frihet i världen att ta dig en älskare, så länge du sköter det diskret.

Stefanie Hur skall jag kunna göra det när jag älskar honom?

Elisabeth Alltså älskar du honom ändå. Det var väl det jag trodde. Och är du säker på att han inte har någon älskarinna? Han har aldrig gett dig några barn, och han bara försummar dig.

Stefanie Jag vet att han inte har det, utom ytterst tillfälliga sådana, som zigenerskor vid vilda fester, som han kanske bara ligger i armarna på under en natt om ens det.

Elisabeth Då söker han efter någon.

Stefanie Ja, han söker förtvivlat efter en utväg från sin ständiga leda, som tar livet av honom, men jag kan aldrig tillfredsställa honom.

Elisabeth Säg inte det. Han är ännu bara ung och omogen. Ni har båda ännu hela livet framför er.

Stefanie Nej, jag dog när jag gifte mig med honom, och jag dör mera för varje år.

Elisabeth Stackars Stefanie! (*omfamnar henne*)

Stefanie Jag hör honom komma. Låt mig få lämna er ensam med honom. Ni kan styra honom bättre än jag.

Elisabeth Ingen kan styra honom.

Rudolf (kommer in) Stefanie! Så roligt att se dig med min mor! Har du nu brutit samman i förtvivlan igen?

Elisabeth Det har hon inte alls. Jag bara ger henne en smula tröst som du aldrig kan ge henne.

Rudolf Jag vet att jag ständigt försummar henne, men jag kan inte vara oärlig och hyckla kärlek.

Elisabeth Du kan inte hyckla alls, vilket fyller mig med onda farhågor för att du aldrig skall kunna bli kejsare.

Rudolf Om det är något jag skulle vilja slippa är det det.

Elisabeth Var inte orolig. Din far kommer att leva i minst 40 år till.

Rudolf Det låter betryggande. Då hinner jag kanske dö före honom.

Elisabeth Så som du lever med dina ständiga vilda fester och farliga kontakter är det fara för det.

Rudolf Har han klagat igen på mina politiska vänner?

Elisabeth Nej, men han är orolig för att de kan leda dig vilse.

Rudolf I politiken går alla vilse. Det är det politiken är till för. Om jag någonsin blir kejsare kommer jag att omvandla monarkin till enbart konstitutionell.

Elisabeth Jag är rädd att du får vänta länge.

Stefanie Jag lämnar er två ensamma. Tack, Sissi, för ditt goda moraliska stöd.

Elisabeth Det vet vi alla att hela denna stackars familj ständigt behöver.

Rudolf Det är bara du som hindrar oss alla från att bli galna.

Elisabeth Därför finns jag. Men det är bara männen som löper den risken, för det är bara männen som har makten. Gå i frid, Stefanie. Jag ska lugna din man.

Stefanie (torkar sig) Tack, Sissi. (*går*)

Rudolf Vad var det med henne?

Elisabeth Hon står inte ut med att aldrig få träffa dig.

Rudolf Och jag står inte ut med att träffa henne, så det jämnar ut sig.

Elisabeth Vad är det med dig, Rudolf? Varför tål du inte mänskliga relationer? Är du så fördärvad från början av familjens makt att den måste fjärma dig från alla, eller är det något nervöst?

Rudolf Jag beklagar att jag gjort er så besvikna, men är man född till en sådan makt som Habsburgs så måste man vara frustrerad från början.

Elisabeth Frustrerad av vad?

Rudolf Av att all denna makt används så dåligt, i princip inte alls.

Elisabeth Medan du vill missbruka den till att vända upp och ner på staten genom äventyrliga reformer.

Rudolf Har du också tagit fars parti?

Elisabeth Jag konstaterar bara hur han ser på saken, mot vilket jag ingenting har att komma med, ty så kejsarinna jag är så är jag ändå bara kvinna.

Rudolf Du är den enda kloka av oss alla. Du ser allt och förstår allt men kan ingenting göra.

Elisabeth Vad du behöver är en riktig kvinna vid din sida. Vad är det för fel på Stefanie?

Rudolf Mor, jag har försökt älska henne. Vårt äktenskap var ett resonemangsäktenskap, som det höves tronföljare, och jag har försökt göra det bästa av saken, men den var dödfödd från början. Hon är bara en porslinsfigur. Vad jag behöver är en riktig kvinna.

Elisabeth Det är det jag menar. Jag beklagar att vi misslyckades med vårt val av Stefanie.

Rudolf Det var inte ert fel. Hon är bara hopplöst otillräcklig och ofullkomlig.

Elisabeth Vad begär du av en kvinna?

Rudolf Vad som helst utom tillgjordhet, men jag befarar att hustrun till en tronföljare måste bli tillgjord bara genom titeln.

Elisabeth Tyvärr ligger det mycket i det. Har du aldrig funnit dig en älskarinna, som kunde kompensera Stefanies otillräcklighet?

Rudolf Nej. Hon finns inte.

Elisabeth Har du inget ideal?

Rudolf Jo, innan jag gifte mig.

Elisabeth Hur såg det idealet ut?

Rudolf Skönhet, älsklighet, oförstördhet, äkthet och enkelhet, allt det som alla saknar vid hovet.

Elisabeth Gå utanför hovet då. Du behöver någon att kunna älska.

Rudolf Jag har aldrig funnit någon bättre än min mor.

Elisabeth Det är det du måste göra. Jag är utesluten.

Rudolf (ser bort) Jag har nog sökt. Det finns naturliga och friska zigenerskor, men de är i stället vulgära och ytliga.

Elisabeth Zigenerskor, gatnymfer och tillfälliga förbindelser är ingenting för dig. Du behöver något fast, som kan ge dig en mening med livet.

Rudolf Tror du inte jag vet det?

Elisabeth (ser bort) Jag vet att din far är hopplös. Bortse från honom och försök finna något bättre utanför hans lilla värld av inskränkt ordning.

Rudolf Det är det jag ständigt gör, varpå jag genast återkallas till hans ordning av honom själv och hans kontrollanter.

Elisabeth Du vet att jag är din bästa vän och alltid kommer att försöka hjälpa dig. Vi förstår varandra, och jag har fortfarande hopp för dig, som jag för länge sedan förlorat om din far.

Rudolf Tack för ditt förtroende. Jag kommer alltid att se upp till dig.

Elisabeth Ändå är jag bara en maktlös kvinna, men jag tror ännu att du kan finna den rätta, helt enkelt för att jag tror att du fortfarande söker.

Rudolf Det gör jag.

Elisabeth Men gör inte saken värre med att ställa till med politiska bekymmer för din far. Sök friden bland kvinnorna och inte bråket bland männen.

Rudolf Jag ska försöka avhålla mig, mor, men de kallar mig ständigt, då jag är deras enda hopp.

Elisabeth Vilkas?

Rudolf De som ser en framtid för Österrike och Ungern trots allt.

Elisabeth Med fredliga medel i så fall. Inga kravaller och revolutioner.

Rudolf Jag vet var gränsen går.

Elisabeth Vet du? Du har alltid försökt överskrida alla gränser.

Rudolf Ja, jag har alltid sökt något bättre än verkligheten bortom verkligheten.

Elisabeth En dag kommer du att finna det. (*smeker honom*) Försök vara snäll mot din blivande kejsarinna. Försök inte, och försök att inte göra henne förtvivlad. Vi måste tyvärr stå ut med varandra.

Rudolf Jag är rädd för att göra henne illa. Därför undviker jag henne.

Elisabeth Varför skulle du göra henne illa?

Rudolf För att jag inte kan stå ut med hennes enfald.

Elisabeth (omfamnar honom) Ack, Rudolf, ibland undrar jag hur en sådan bortbyting som du kunde hamna i vår hopplösa galna mumiefamilj.

Rudolf Det har jag alltid undrat själv.

Akt II scen 1. En hovbal.

kejsaren Min käre prins, jag vore mycket tacksam om du kunde hjälpa oss föra vår käre tronföljare på rätta vägar.

Edvard Är han ute och cyklar?

kejsaren Nej, han ägnar sig alltför litet åt sport.

Edvard Jag menar, ägnar han sig åt vidlyftiga dåligheter? Tar han sig för stora friheter?

kejsaren Det är inte det. Om han ändå bara gjorde det. Nej, han har bekymmersamma politiska kontakter.

Edvard Jag förstår. Ni är rädd för hans liberalism.

kejsaren Den går för långt ibland.

Edvard Han ämnar väl ändå inte vräka regeringen?

kejsaren Inte direkt.

Edvard Men indirekt?

kejsaren Låt mig vara diskret. Vi vet tyvärr genom våra polisiära informatörer, att han umgås med en klick ungerska frihetsivrare, som dessvärre verkar fast beslutna att lösgöra Ungern från Österrike, och de lockar vår tronföljare till att följa dem med att fresta honom med den ungerska kronan.

Edvard Jag tror ni överdriver.

kejsaren Hur så?

Edvard Så väl känner jag Rudolf, att jag vet med säkerhet att han aldrig kommer att ställa upp på någon form av uppsplittring av dubbelmonarkin.

kejsaren Det gläder mig att höra. Men ändå bekymrar mig hans radikala kontakter.

Edvard Han är ung. Låt honom pröva sig fram. Han behöver få komma ut i politiken mera. Ni håller honom mera fjättrad vid era konvenser än vad min stackars gamla mor håller mig.

kejsaren Men han är inbunden av naturen. Jag fruktar att han brås på vår avlägsna släkting Don Carlos.

Edvard Men den stackars Don Carlos hade väl ingen avkomma?

kejsaren Nej, men blodet är det samma, vår hemska belastning i huset Habsburg av alla möjliga sorters galenskaper.

Edvard Ni ska vara glada att ni inte har blödarsjukan. Och Rudolf är väl inte spritt språngande galen ännu?

kejsaren Nej, men han går ständigt till ytterligheter och balanserar på gränsen till riskabla överskridanden.

Edvard Han är ung och ivrig. Det är ingen sjukdom. Det är naturligt.

kejsaren Men han är mera ur balans än i balans.

Edvard För det ser jag ingen orsak för er till att eventuellt, som Don Carlos, stänga in honom och mörda honom.

kejsaren Det är det sista vi vill.

Edvard Och jag försäkrar er, att det skulle bara göra riskerna större. Men här har vi nu min unga baronessa. Jag lovade hennes bror att introducera henne vid hovet.

kejsaren Vilken baronessa?

Edvard Den unga förtjusande familjen Vastera.

kejsaren Känner jag dem? Borde jag göra det? Är de inte lite väl provinsiella?

Edvard Jag lovade hennes bror att föreställa henne för tronarvingen. Här är han. Rudolf, min käre vän, dina föräldrar oroar sig så i onödan för dig. Du borde inte ägna dig så mycket åt grubblerier.

Rudolf Min käre prins av Wales, bekymmer ligger tyvärr i slakten. Det är Habsburgarnas enda sysselsättning.

Edvard Här får du någonting som kan leda dig på ljusare tankar. Får jag presentera för dig baronessan Maria de Vistera. (*presenterar henne för honom, varunder hon niger vackert*)

Rudolf Men vi har träffats förut.

Edvard Hur är det möjligt?

Rudolf En dag när jag tog ledigt från de kejsarliga bekymren råkade jag en dam i nöd som ansattes av några oförskämda slynglar, som ville ansätta henne med jag vet inte vad...

Maria De ville bjuda mig på te, men jag kände dem inte.

Rudolf Så jag måste rädda henne ur deras försåtliga garn och förekomma dem med att i stället bjuda henne på choklad. vilket hon nådigt lät mig göra.

Edvard Och sedan?

Rudolf Sedan beskyddade jag henne hela den eftermiddagen. Men hennes mest effektiva skydd var hennes eget, då hon aldrig avslöjade sitt namn.

Maria Jag trodde aldrig att jag skulle få se er mera.

Rudolf Tyvärr måste jag göra er besviken. Här är jag.

Maria Ja, jag ser det. Och jag kommer inte undan.

Rudolf Det gör ingen i det här hovet, som bara är till för att snärja in folk i ett spindelnet av dödlig societet. Självt har jag fötts i denna makabra fångenskap.

Maria Ni behagar skämta.

Rudolf Tyvärr är det dödligt allvar. Ingen kommer undan.

Maria Kommer undan vad?

Rudolf Döden.

Maria Det behöver vi inget hov för att kunna konstatera.

Rudolf Men nu när jag återfunnit er, fastän ni med er väl garderande anonymitet gjorde allt för att slippa ha något mera med mig att göra, måste jag insistera på nästa dans med er.

Maria Jag är inte här för att dansa. Jag kom hit för att jag blev kommenderad.

Rudolf Då är det verkligen dags att ni får dansa som omväxling. Det befriar en från alla tvång.

Maria Om ni insisterar...

Rudolf Jag insisterar. (*för ut henne i balsalen*)

Edvard Jag tror vid min själ han har funnit den rätta.

Elisabeth (*har börjat visa intresse för saken*) Den rätta vad då?

Edvard Någon att skingra sina mest ängsliga tankar med. Baronessan Vistera är ingen man slår runt med och dricker sig full med tillsammans med zigenarorkestrar.

Elisabeth Hur gammal är hon?

Edvard Jag tror hon skall fylla aderton.

Elisabeth Då är hon i alla fall inte för gammal. Och Rudolf vet att inte riskera hennes heder.

kejsaren Jag ser att Rudolf dansar. Det har han inte gjort på årtal.

Elisabeth Det var bara sin fru han aldrig dansade med. Nu har han funnit någon han *kan* dansa med.

kejsaren Det gläder mig. Då får han annat att tänka på än sina radikala tendenser.

Elisabeth Precis, min vän. Hon kommer i rätta ögonblicket för att avleda honom från avvägar.

Scen 2. Ärkehertigens våning.

Rudolf (*vid sitt skrivbord*) Detta har aldrig hänt mig förut. Jag är kär, ohjälpligt, hopplöst kär, det enda jag någonsin fruktat i mitt liv, jag sitter fast, och det enda jag kan göra är att erkänna det för mig själv. Jag är besegrad av kärleken. Jag är ingen man längre utan bara en enda stor svaghet.

Och hur kunde det hända? Hur kunde denna enkla flicka komma in i mitt liv utan att varken vilja det själv eller vara inbjuden? Slumpen behagar skämta, och ödet behagar lyckla med oss genom hemlighetsfulla mekanismer som ingen kan förstå och allra minst dess offer. Det är bara att följa med och ge efter.

kammarherrn Hon är här nu, ers höghet.

Rudolf Låt henne få komma in.

(*Kammarherren visar artigt in Maria Vastera.*)

Maria (*tyst en stund först, medan Rudolf är lika stum på avstånd*) Jag borde inte ha kommit hit.

Rudolf Men nu är ni här.

Maria Jag kan inte stanna länge.

Rudolf Jag vet. Jag kan inte behålla er länge.

Maria Varför har ni anmodat mig att komma hit?

Rudolf Kunde min biljett missförstås? Jag är kär, och även om jag aldrig ville det är jag den siste som kan förneka det.

Maria Ni utsätter er själv för en stor risk och obehag, och jag känner mig medskyldig.

Rudolf Ni är oskyldig. Den enda skyldiga är jag.

Maria Men ni sade just att ni var ovillig själv.

Rudolf När sanningen träder fram inför ens eget ansikte kan man inte avvisa den eller förneka den, ty det vore fejt och framför allt otillbörligt. Jag erkänner det. Jag blev kär i er vid den första skymten jag fick av er och har sedan dess aldrig kunnat släppa er ur mina tankar. Jag står för det och är beredd att ta vilka konsekvenser som helst.

Maria Men ni är gift och rikets tronföljare.

Rudolf I sammanhanget är det av sekundär betydelse. Ingenting är viktigare än kärleken, när den en gång är ett faktum.

Maria Ni är ädel som inte förtränger den, vilket vilken annan gift furste som helst skulle göra, om han inte gjorde mig till en tillfällig förbindelse, vilket jag inte kan gå med på.

Rudolf Ni är för ärbar för det. Jag vet att ett förhållande mellan oss i praktiken är omöjligt, då, som ni säger, jag är gift och tronföljare dessutom, men ändå måste jag insistera på det, för min egen mänsklighets skull. Jag kan inte avvisa en så påträngande kärlek då den måste betyda allt för mitt välbefinnande och min salighet. Men jag vill aldrig utsätta er för något obehag.

Maria Än så länge har ni inte gjort det, och så länge det kan undvikas är jag med.

Rudolf Ni älskar således även mig?

Maria Det kan inte heller jag förneka.

Rudolf (lugnar sig) Det förenklar saken något. Då har vi bara omvärldens kompakta motstånd att bemöta. Min familj kommer aldrig att acceptera en allvarlig förbindelse mellan oss. De kommer att göra allt för att få mig på bättre tankar, och de kan få er bortskickad. I så fall är jag beredd att följa efter.

Maria Jag är er gränslöst tacksam för er nåd och uppriktiga kärlek, men jag har långt kvar till mogen ålder. Jag är bara en flicka.

Rudolf Men klok tillräckligt för att undvika äventyrligheter.

Maria Det gäller att sätta ner foten försiktigt på okända stigar och att upptäcka varje fara innan den upptäcker dig.

Rudolf Precis. Vi förstår varandra.

Maria Jag måste gå nu.

Rudolf När kan vi ses nästa gång?

Maria När ni vill, om ingenting hindrar.

Rudolf Jag skall arbeta på det. (*omfamnar henne*) Äntligen kunde jag inte avhålla mig längre från en första smak av vad jag längtat i veckor efter! Jag ber er så mycket om ursäkt för att jag är gift. Jag ville det inte själv. Det var ett resonemangsäktenskap helt utan kärlek, och jag har bara lyckats göra min hustru olycklig och besviken.

Maria Hon har min gränslösa sympati. Hon ville det säkert inte själv heller.

Rudolf Hon sökte inte kärleken hos mig, men hon sökte sin lycka och fann bara sin olycka.

Maria Om någon lycka skulle kunna unnas oss genom vår kärleks ärlighet skulle jag vara beredd att dö för den.

Rudolf Jag också. Vi förstår varandra.

Maria (befriar sig och niger djupt till avsked) Tack för er nådiga audiens, ers höghet.

Rudolf Tack för att ni nedlät er till att komma som svar på mina böner.

Maria I den mån jag kan skall det alltid vara min huvuduppgift att försöka förverkliga era innersta böner.

Rudolf Ni är en ängel. (*Hon går.*)

Då är det sant! Kärleken är verklig och ömsesidig! Då är det möjligt! Men det blir en svår väg att gå genom världens mest förfärliga vildmark av maktkorridorer, hovintriger och mänskliga fördomar.

Scen 3.

kejsaren Vi kan inte låta honom hålla på så där.

Elisabeth Låt honom roa sig.

kejsaren Om det ändå bara var en fråga om att roa sig. Han tar kärleken på allvar. Det får man inte göra.

Elisabeth Han har alltid fått för lite kärlek. Låt honom äntligen få kompensation, så länge det varar.

kejsaren Men det tar ju inte slut! Han envisas med att bara hålla på hela tiden! Han äventyrar inte bara hennes familj och deras ära men även sin egen familjs och Österrikes anseende!

Elisabeth Var inte patetisk.

kejsaren Han är ansvarslös! Det är ousäktligt! Vi måste få ett slut på det här.

Elisabeth Var då en smula resonabel, Franz. Vad har hänt? Efter ett femårigt misslyckat äktenskap har han plötsligt funnit kärleken och därmed ett nytt liv, som inspirerar honom och gör honom gott. Låt honom behålla den så länge det går. Som all kärlek måste även den vissna och gå över.

kejsaren Men det är ju det den inte gör!

Elisabeth Ha tålmod.

kejsaren Nej, vi kan inte ta den risken att låta ett eventuellt morganatiskt förhållande få fotfäste i familjen. Vill det sig illa kan han ju förskjuta Stefanie, och hur går det då för kejsardömet? Vi kan inte låta tidningarna skriva om saken så att folket får nys om det. Då kan vad som helst hända. Han får inte riskera hela etablissemangen!

Elisabeth Jag tror ändå det är säkrast att låta kärleken få ha sin naturliga gång.

kejsaren Nå, här är äntligen min minister. Vad säger ni, greve, om Rudolfs senaste äventyrliga eskapader?

greven Menar ni hans politiska eller amorösa snedsprång?

kejsaren Vilket är värre?

greven Om vi börjar med de politiska, så har vi läget under kontroll. Vi vet precis vilka han umgås med och vad deras planer är. De vill bryta ut Ungern ur dubbelmonarkin och ha Rudolf till sin konung. Det är ingen fara på taket. Rudolf vägrar gå med på att riskera dubbelmonarkin. Han sköter sig på den punkten och lever upp till sitt ansvar.

kejsaren Nå, hur är det med den andra saken?

greven Den är mera betänkelig, ty över den har vi ingen kontroll alls.

kejsaren Det var det jag fruktade. Han älskar henne verkligen och kan inte fås till att släppa henne. Då måste hon avlägsnas, och vi måste tvinga Rudolf till att tänka på annat. Har ni något förslag?

greven Gör honom till generalinspektör. Då får han göra nytta.

kejsaren Inte för att vår armé någonsin kommer att duga till något krig, men varför inte? Han kan ju sträcka upp alla våra inkompetenta generaler. Han är bra på att se brister i förvaltningen. Det har han alltid gjort. Tror ni vi därmed kan undvika vidare kriser?

greven Det återstår att se.

kejsaren Har ni talat med hennes familj?

greven Vi har fått reda på, att hennes mor är mycket orolig. Hon har suttit uppe när den unga baronessan kommit hem, alldeles för sent, så att hennes affär inte har kunnat döljas. Hennes mor har insisterat på att få veta vem hennes älskare är. Till all lycka har den unga baronessan vägrat avslöja detta. Ingen i hennes familj vet vem älskaren är. Därmed kan vi lugnt föreslå för familjen att hon skickas utomlands för sitt eget bästa.

kejsaren Och för familjens.

greven Precis.

Elisabeth Och om han då reser efter henne?

kejsaren Det gudarna förbjude!

Elisabeth Inte ens gudarna kunde motstå kärlekens makt.

kejsaren De var inte kristna, Sissi.

Elisabeth Tror du det hjälper?

kejsaren Vi får pröva oss fram och använda oss av en metod i taget. Vi skickar henne till Italien och honom ut på manöver, så får vi se om de inte glömmet varandra, som sig bör.

Elisabeth Lycka till med era experiment, mina herrar, men jag känner min son. Han kommer att se till att de misslyckas.

kejsaren Vi kan inte låta honom sabotera statens liv och välfärd!

Elisabeth Det är inte han som saboterar ordningen. Vad han gör är att han till varje pris motsätter sig allt som hämmar hans mänsklighet.

kejsaren Se det som du vill. Jag måste tänka på staten.

Elisabeth Staten är en blind automat som inte ens kan styras, då även en stat i all sin moderna perfektion bara består av människor som är hopplöst styrda av sina mänskliga faktorer.

kejsaren Vi kan åtminstone göra så gott vi kan.

Elisabeth Ja, agera i blindo och fåvitsko för att genom att desperat försöka avstyra en oönskad utveckling därigenom bara desto starkare bidra till dess tilltagande omfattning.

kejsaren Du vet inte vad du talar om.

Elisabeth Och ni vet inte vad ni gör.

kejsaren Vi får se.

Akt III scen 1. Venedig.

Larisch Det går över, skall du se.

Maria På vilket sätt? Det är det som är frågan.

Larisch På ett eller annat sätt.

Maria Det tröstar mig föga.

Larisch Du måste ge dig till tåls. Du är så ung ännu. Du har hela livet framför dig. Ärkehertigen måste inte vara den enda mannen i ditt liv.

Maria Försöker du också omvända mig?

Larisch Inte alls. Men du måste medge att han ändå är ärkehertig och tronarvinge och belastad av tyngre plikter och en framtid som inte kan ha mycket utrymme för dig.

Maria Jag vet att han älskar mig.

Larisch Det gör han säkert. Men han har världens mäktigaste familj omkring sig, som kommer att göra allt för att förbjuda er kärlek och omintetgöra den.

Maria Det blir vår kärleks största prövning.

Larisch Han vet kanske inte ens om att du är i Venedig.

Maria Jag har smusslats ut ur landet som i en kupp för att kollra bort min älskare och försöka tvinga honom att uppge mig. Jag tvivlar på att det kommer att bli så lätt.

Larisch Så fort han har glömt dig får du komma tillbaka till Wien, men du kommer nog aldrig att få se hovet mer.

Maria Det är lika bra i så fall. Det är bara honom jag vill se i så fall.

(Rudolf visar sig. Grevinnan Larisch upptäcker honom men säger inget.)

Larisch Rör dig inte nu, men jag tror att det väntar oss en överraskning.

Maria Hur så?

Rudolf Ni trodde väl inte att ni skulle bli av med mig så lätt?

Maria (reser sig överväldigad) Ers majestät!

Rudolf Nej, fortsätt med ert stilla broderi eller vad det är ni håller på med. Låt mig inte störa. Låt mig bara påminna om att jag existerar och dessutom är här.

Maria Ni har sökt upp mig och kommit efter mig!

Rudolf Det var min glädje och sport.

Larisch Hur lång tid tog det för er att få reda på baronessans uppehållsort?

Rudolf Hon var försvunnen. Det räckte. Sedan var det bara att bedriva hemliga efterforskningar tills de gav resultat. Och sedan var det bara att bege sig till hennes sida.

Larisch Ni trotsar hela hovet.
Rudolf Jag vet.
Larisch Era föräldrar kommer att bli bestörta.
Rudolf Låt dem bli bestörta. Det gör dem kanske gott.
Larisch Framför allt riskerar ni er egen person och ställning.
Rudolf Och det bekommer mig minst av allt. Det enda viktiga är kärleken, om den en gång finns och man har funnit den. Tror ni inte att jag har tänkt noga igenom saken, grevinnan Larisch? Jag har tagit ställning efter moget övervägande. Min kärlek är viktigare än min ställning. Så enkelt är det. Om min kärlek måste kosta mig min ställning må det vara hänt. Det är mig likgiltigt om jag får tronen efter min far eller inte, men jag kan inte förhålla mig likgiltig inför kärleken. Jag släpper aldrig Maria. Därför har jag kommit till henne, för att ge henne min hand för att aldrig släppa hennes.
Larisch Ni är modig.
Rudolf Nej, bara ärlig.
Maria Jag är överväldigad av er ridderlighet, och jag accepterar er hand och att ni aldrig släpper taget.
Rudolf Jag tänker inte släppa er på några villkor. Om de låter mig behålla er och samtidigt behålla mig själv vore det den lyckligaste lösningen, och jag anser att den är möjlig så länge vi lever. Det kommer an på dem och deras intriger. Om de insisterar på att göra vår kärlek omöjlig så får de frambringa döden som tvång.
Maria Det accepterar jag i så fall.
Rudolf Kom, min älskade. Vad sägs om en gondolfärd – inkognito?
Maria Ingenting skulle smickra mig mera.
Rudolf (*stannar en gondol, och bjuder Maria att stiga ombord, vilket hon gör under hans ledning*) Låt detta bli inledningen till en resa som aldrig må ta slut.
Maria Jag accepterar er som min reseledare – för alltid.
Rudolf Och den må alltid fortsätta tillsammans – och in i evigheten, om denna världen inte räcker till.
Maria Var min vägvisare och eskort på evighetens och kärlekens okända ocean, som vi nu ger oss ut på en upptäcktsfärd som aldrig må ta slut.
Rudolf Det skall bli mig ett nöje. (*De tar plats i gondolen, som lämnar scenen.*)
Larisch Aldrig trodde jag han skulle komma efter henne. Men nu har han gjort det, och nu skall det bli verkligt spännande. Och i ärlighetens namn måste det konstateras, att de passar tillsammans. Vad evigheten har sammanfogat må ingen människa och inte ens någon kejsare försöka åtskilja.

Scen 2. Hofburg.

Elisabeth Varför kan de inte få hålla på?
kejsaren Du vet mycket väl att det inte går. Vi har en monarki att tänka på.
Elisabeth Monarkin är väl inte hela världen.

kejsaren Nej, men den är staten.

Elisabeth Den tiden är förbi, Franz. Du kan inte hålla fast vid gamla käpphästar.

kejsaren Så länge staten består, och så länge monarkin består har vi inget annat val än att hålla fast vid dem.

Elisabeth Men de är människor, Franz. Varför får de inte vara människor?

kejsaren Det vet du mycket väl. Just för att vi är monarker är vi berövade rättigheten att få vara vanliga mänskliga människor. Vi har inte rätt att ta oss den friheten.

Elisabeth Du försvarar en omöjlig sak.

kejsaren Vad är det för en omöjlig sak jag försvarar? Jag försvarar ingenting. Jag bara konstaterar de fakta som vi har att rätta oss efter, vilket inkluderar Rudolf.

Elisabeth Det finns inget försvar för meningslös formalism, som om den får regera oss måste bringa hela staten i fördärvet.

kejsaren Nå, Sissi, låt oss våga försöket och tänka oss konsekvenserna om vi ger Rudolf och hans frilla fria tyglar. Hon är inte ens aderton år. Hon är omyndig, och Rudolf håller sig bara till henne medan han undviker sin fru. Vad blir konsekvenserna om de får hålla på? Det kan bara sluta på ett sätt: total skandal, och monarkins undergång, det blir revolution, och folket ställer till med oordning i hela landet. Vill vi ha det? Vill någon ha det? Ingen har något att vinna på det, utan det måste göra alla till förlorare. Allt jag ber om är att Rudolf offerar sig för staten, som jag har fått offera mig för staten genom hela livet. Har jag någonsin klagat? Aldrig. Jag har funnit mig i det och rättat mig därefter. Är det något fel däri, eftersom Rudolf vägrar att göra detsamma?

Elisabeth Han är bara kär, Franz. Låt honom få vara kär. Unna honom hans livs kanske enda lycka.

kejsaren Som bara kan sluta i olycka. Han tycks inte inse, att hans förfarande med den minderåriga baronessan måste skandalisera henne och förstöra hennes liv. Hon är redan märkt för livet genom hans försorg, och han fattar inte själv vilken skada han redan gjort henne och hennes familj. De kan aldrig bli normala mer.

Elisabeth Jag är mera rädd för konsekvenserna om vi förstör deras lycka.

kejsaren Vad kan hända? Hon återgår till det normala livet, och Rudolf återgår till sina plikter. Det är det värsta som kan hända. Ser du någon värre fara?

Elisabeth Jag känner Rudolf bättre än du.

kejsaren Och?

Elisabeth Man sätter sig inte på honom. Man tvingar inte hans liv i en annan riktning än hans egen. Han har sitt eget huvud, och inget huvud är bättre eller klokare, när det gäller honom själv. Om man sätter käppar i hjulet för honom kan han bli desperat.

kejsaren Och göra vad? Gå samman med radikala revolutionärer? Jag är lugn på den punkten. Greve Taafe har bekräftat att han aldrig kommer att gå med på att splittra dubbelmonarkin.

Elisabeth Det är inte det politiska som kan drabbas av hans desperation. Han kan skada sig själv.

kejsaren Har han inte redan gjort det tillräckligt? Har han inte hängivit sig åt dryckesorgier som skulle ha knäckt vem som helst annars? Har han inte missbrukat allt som kan missbrukas? Han har gjort allt för att skada sig själv och lever ändå fortfarande och det i bättre form än någonsin, som om alkohol och opiater i hans fall bara befrämjade hälsan. Han är immun mot all självförvållad skada, och så väl som han står sig med alla våra radikala element behöver han inte ens vara rädd för bomber eller någon form av attentat.

Elisabeth Jag har varnat dig. Jag skulle inte gå längre om jag var du.

kejsaren Men du är inte jag. Du är bara hans mamma, och det är helt naturligt för en mor att försvara hans handlingssätt med gränslös tolerans så som du gör. Det bara hedrar dig, men jag kan inte låta honom vanhedra sig själv och sin familj och den stat som Gud givit honom ett oinskränkt ansvar för. Det måste han leva upp till. Det är hans plikt som människa. Det är det enda jag kräver.

Elisabeth På bekostnad av hans kärlek och kanske baronessan Vetsera

kejsaren Nej, jag ämnar rädda henne, om det går. Hon har hela livet framför sig, vilket han vill beröva henne, om han inte redan har gjort det.

Elisabeth Jag kommer att fortsätta hjälpa honom vad han än gör.

kejsaren Tack och lov för att någon av oss har någon kontakt med honom. Tyvärr har jag nödgats ge upp på den punkten.

Elisabeth (smeker honom ömt och går)

kejsaren Det har alltid varit en självklarhet i varje hov, så vitt jag vet, att tillfälliga kärleksförbindelser alltid tolererats, så länge de förblivit tillfälliga.

Scen 3. Ett wienercafé.

Rudolf och Maria sitter vid ett bord helt diskret och intimt, fastän caféet vimlar av folk.

Rudolf Tack för att du inte släpper mig.

Maria Det är du som inte har släppt mig när du borde ha gjort det.

Rudolf Kan du ens tänka dig att jag skulle kunna göra något sådant?

Maria Nej. Därför kan jag inte heller göra det.

Rudolf Vi är som skapta för varandra. Vad försynen har danat har ingen dödlig någon rätt att ifrågasätta eller trotsa.

Maria Du skulle med andra ord kunna trotsa hela världsordningen för att behålla mig.

Rudolf Med nöje.

Maria Men vad ont kan de göra oss? Oberoende av våra titlar och ställningar är vi bara två vanliga människor som ingen kan hindra att de träffas.

Rudolf Precis. Ingen kan göra något åt saken, och om de försöker gör de sig bara till löjligenarrar. Men vi skall inte heller ge dem tillfälle. Vi måste förekomma dem och ta initiativet.

Maria Har du en plan?

Rudolf Jag har redan verkställt den. Jag har skrivit till den helige fadern i Rom och bett honom upplösa mitt äktenskap på den grund att det aldrig har förverkligats och aldrig kan förverkligas.

Maria Tror du han går med på det?

Rudolf Han måste. Det är den vanliga giltiga orsaken till beviljandet av katolska skilsmässor. Om ett äktenskap inte kan förverkligas är det inget äktenskap. Så enkelt är det.

Maria Och om din far sätter hinder i vägen?

Rudolf Då får han skylla sig själv. Här, min vän, är beviset för vår förlovning, som ingenting i världen kan förhindra. Vi tillhör bara varandra och ingen annan och allra minst den värld som försöker störa oss. (*ger henne en ring*)

Maria Så vacker. (*synar den noga*) Vad står det i den?

Rudolf Våra initialer för tid och evighet.

Maria Där är ett datum också.

Rudolf 13 november, dagen vi träffades.

Maria Du tar då vara på alla detaljer.

Rudolf På det att de alltid må göra sig påminna.

Maria Hur lång tid tror du det tar? Vi kan ju faktiskt vänta.

Rudolf Du kan det, men inte jag. Du är ung, men jag är gammal.

Maria Jag tror vi är lika gamla i själen.

Rudolf Det upplöser ålderskillnaden.

Maria Jag har aldrig känt den.

Rudolf Inte jag heller, men jag har känt min ålder genom det värdelösa liv jag redan förspillt på dagsländeri.

Maria Ändå är du fortfarande ung.

Rudolf Ringen beseglar vårt öde som härmed aldrig kan skilja oss.

Maria Sätt den på mig.

Rudolf Vill du inte göra det själv?

Maria Om du gör det får jag önska mig något.

Rudolf Måtte din önskan uppfyllas vad den än är, och låt mig bidra därtill. (*sätter på försiktigt på henne ringen*)

Maria (*tiger och ser på honom*)

Rudolf Får man fråga vad du önskade?

Maria Jag önskade att jag måtte dö före dig.

Rudolf Det kan jag aldrig tillåta. Då måste jag genast insistera på att vi i så fall måste dö tillsammans.

Maria Ännu bättre.

Rudolf Vi är då märkvärdigt alltid överens.

en officer (*vid ett annat bord ett stycke därifrån, reser sig vred*) Ni vet inte vad ni säger!

officer 2 Sätt dig, Peter. Han bara skämtade.

officer 1 Man skämtar inte om min syster! Och även om han inte visste vad han sade så menade han vad han sade!

officer 3 (*sluddrigt, berusad*) Tål du inte att man säger sanningen?

1 Det är inte det det handlar om! Det är min systers heder!
3 Men alla kan ju se att hon sitter här med inte vem som helst.
2 Han är berusad, Peter. Lugna dig. Gör inget väsen av saken.
3 Det har han redan gjort, och jag tar ingenting tillbaka, för det finns det ingen anledning till.
1 Du har förolämpat min syster!
3 Hur kan jag ha gjort det när hon inte ens hört vad jag sagt?
1 Jag hörde det!
Maria Det är min bror. De har tydligen observerat mig och sagt något olämpligt. Han får inte råka in i en duell.
Rudolf Lämna det åt mig. (*reser sig genast och går till officerarna*) Är det mig ni diskuterar? (*Alla officererna reser sig som en man.*)
2 Ers höghet! Vi ber om ursäkt för lösmynta läppar!
3 Som dock kan kyssas vid behov.
2 Tyst!
Rudolf (till 1) Är ni förolämpad?
1 Inte jag, men min syster, och då hon är min syster drabbar en förolämpning mot henne mig, om jag är den som får höra den.
Rudolf Och vad är det då som har sagts om er syster?
2 Bara den enkla sanningen.
Rudolf Som är?
2 Att hon sitter på kafé med inte vem som helst.
Rudolf Och med vem menas då inte vem som helst?
2 Det får ni själv fundera ut.
Rudolf Min herre, ni är berusad och har uppenbarligen råkat släppa fel ord ut över tungan utan att betänka att damens bror bredvid kunnat ta illa upp, vilket han uppenbarligen gjort. Ni får två veckor i arrest. (*till 2*) Tala med er överste.
2 Ja, ers höghet.
Rudolf (till 1) Och för er, min vän, måste jag tyvärr erkänna, att er vän trots sin påverkan och lösmynthet tyvärr inte sagt annat än sanningen. Jag måste medge att jag inte är vem som helst och ändå sitter tillsammans ensam med er syster på ett wienercafé, vilket inte kan missförstås, då min sista avsikt är att kompromettera henne. Tvärtom. Jag ämnar stå för hennes sällskap så länge jag lever.
1 (*överväldigad*) Ers höghet!
Rudolf Och jag måste be er respektera hennes önskan att ni inte duellerar för hennes skull eller för min, då situationen med mitt kavaljerskap för henne är betydligt seriösare än någon av er kunnat drömma om.
1 Er önskan är min lag, Sire.
Rudolf Jag är inte Sire för er ännu, och hoppas slippa någonsin bli det men dock er överordnade, och det räcker för att jag skall kunna avstyra alla tänkbara dueller för er del, då jag har för avsikt att en dag göra oss till släkt.
1 Ers höghet! (*gör honnör i givakt, och alla de andra följer hans exempel*)
Rudolf Skål för regementet!

alla Skål för regementet! (*spänningen upplöses i en gemensam skål. Rudolf återgår till Maria*)

Maria Är det avhjälp?

Rudolf Med besked. Nu vet alla att din bror skall bli min svåger.

Maria Låt oss inte gå händelserna i förväg och undvika onödig dramatik, på det att det må gå oss väl.

Rudolf Du är mycket klokare än jag.

Maria På tal om relativiteten i vår åldersskillnad – ibland tror jag att jag är äldre än du.

Rudolf Du är åtminstone vackrare. Skönhet kan vara ett tecken på själslig ålder och mognad.

Maria Tro inte att du saknar den.

Rudolf Då har vi där ytterligare något gemensamt. (*till en kypare*) Herr Ober! Champagne! Vi två vill fira vår förlovning!

kyparen Med största glädje, ers höghet. (*skyndar att hämta champagne*)

Scen 4. Hofburg.

kejsaren Han måste ta reson. Det finns ingen annan möjlighet.

Taafe Han är på väg, ers höghet.

kejsaren För varje gång jag ser honom blir jag mera motvillig att se honom igen. Han blir mer och mer som en riskabel spelare som äventyrar hela vår och statens existens.

Taafe Han är inte ansvarslös, ers höghet.

kejsaren Det är just vad han är! Det är det som är problemet!

Taafe Om han vore ansvarslös skulle han göra gemensam sak med sina vänner bland radikalerna och gå med på uppsplittringen av dubbelmonarkin.

kejsaren Gör han inte det då?

Taafe Det är det sista han gör.

kejsaren Ja, för han uppskjuter det hela tiden, men det betyder inte att han inte kommer att göra det. Jag känner detta hot som ständigt överhängande.

Taafe Det var avvärijt från början genom vår kännedom om det, era höghet.

kejsaren Jag önskar att ditt svar kunde verka lika betryggande som det låter, men jag tror inte på det.

en tjänare Han är här, ers höghet.

kejsaren Nå, visa då in den oförbätterlige slyngeln! Ni kan lämna oss ensamma, greve Taafe. Om man inte kan tala honom till rätta mellan fyra ögon är han ett hopplöst fall.

(*Taafe och tjänaren bugar sig ut. Rudolf gör entré, något bestruken.*)

kejsaren Säg inte att du har druckit nu igen.

Rudolf Du kan beröva mig alla friheter och rättigheter, men inte friheten att dricka och festa när jag vill.

kejsaren Har du då firat orgier igen med dina lössläppta zigenare?

Rudolf Nej, far, jag har firat min förlovning med baronessan Vetsera.
kejsaren Vad understår du dig till att bekänna? Vet du inte att du är gift?
Rudolf Dessvärre påminns jag om den pinsamheten varje dag i mitt liv så länge jag fortfarande är bunden till det tvånget.
kejsaren Du är då åtminstone medveten om din ställning. Alltid något. Men du måste se verkligheten i vitögat. Förbindelsen med Vetsera måste upphöra.
Rudolf Omöjligt.
kejsaren Det enda omöjliga är den förbindelsen.
Rudolf Vi har simmat för långt från stranden för att kunna simma tillbaka.
kejsaren Ämnar du då drunkna tillsammans med henne?
Rudolf Om det visar sig nödvändigt.
kejsaren Jag försöker bara rädda er båda. Hon kan aldrig få något liv med dig, och du kan bara finna din undergång i henne. Rädda dig själv, och du räddar henne.
Rudolf Det enda som är värt att räddas är vår kärlek, och det är det enda vi båda vill rädda.
kejsaren Är du då fullständigt förlorad för allt förnuft?
Rudolf Nej, men jag har funnit min rätta väg, som är en svår stig att följa, men så länge det ännu finns en väg vidare ämnar jag följa den.
kejsaren Det är det det inte finns!
Rudolf Det finns det visst.
kejsaren Du är gift!
Rudolf Inte enligt naturen.
kejsaren Men enligt lagen!
Rudolf Lagen är till för rättvisa. Mitt äktenskap är olagligt då det aldrig kan fullkomnas.
kejsaren Bara för att du inte vill!
Rudolf Nej, bara för att jag inte kan älska henne.
kejsaren Maria Vetsera är bara sjutton år gammal! Hon är omyndig! Även om du skulle få skilsmässa kan du inte gifta dig med henne!
Rudolf Jag ämnar vänta i så fall.
kejsaren Vänta då i evighet! (*kastar fram ett dokument för honom*)
Rudolf (*tar upp det med betänksamhet*) Vad är detta?
kejsaren Svaret från påven om din ansökan om skilsmässa.
Rudolf Han har inte skrivit till mig.
kejsaren Men han har skrivit till mig.
Rudolf Har du trätt emellan?
kejsaren Naturligtvis. Det måste jag som far och kejsare.
Rudolf Han hade aldrig kunnat vägra min skilsmässa då äktenskapet aldrig fullbordats. Han kan bara ha vägrat den emedan du anmodat honom.
kejsaren Jag var tvungen.
Rudolf Det var du inte alls!
kejsaren (*försöker lugna honom*) Seså, min son, var en man! Det går över. Vi har alla varit förälskade, men våra största passioner har alltid varit de som snabbast gått

över. Låt henne få ha sitt eget liv, och följ du det liv som ödet utstakat för dig i förväg. Det är vägen som du inte kan vända tillbaka från.

Rudolf Men jag älskar henne! Jag kan inte överge henne! Jag har gett henne mitt ord!

kejsaren Du måste. Du har inget val.

Rudolf (inser att det är kört) Så du ger mig inget val.

kejsaren Du kommer över det. Du får ta farväl av henne i lugn och ro. Jag ger dig 24 timmar. Sedan får du aldrig mera se henne. Även hennes familj är införstådd med detta och har vidtagit förberedelser för att ge henne ett värdigt liv.

Rudolf Vad tänker ni göra med henne?

kejsaren Så länge hon går fri utgör hon en fara för dig och för staten. Det finns bara ett sätt att avvärja det riskmomentet.

Rudolf Kloster?

kejsaren Det finaste i Österrike.

Rudolf (inser mer och mer att det är kört) Så du ger mig 24 timmar?

kejsaren Är det för mycket?

Rudolf Det är för litet.

kejsaren Det är alltid något. Vi hade kunnat vara mycket strängare och låtit henne eskorteras bort utom all fara direkt. Nu har ni min tillåtelse att båda närvara vid slottsbalen i kväll. Det får bli ert värdiga avsked från varandra under övliga former, som det anstår en ärkehertig.

Rudolf Far, du kommer att få ångra detta.

kejsaren Hellre det än att du hade fått ångra något annat.

Rudolf (går utan ett ord vidare)

kejsaren Bara han inte nu går och gör något dumt. Jag har gjort vad jag har kunnat. De har ett helt dygn på sig att göra avslutningen på historien värdig.

Elisabeth (kommer in) Jag hörde hela samtalet. Vad tänker han göra?

kejsaren Jag bjöd dem båda på slottsbalen i kväll. Före det gör han ingenting.

Elisabeth Och sedan?

kejsaren Sedan tar han avsked av baronessan Vetsera, som det anstår en ärkehertig. Jag har gett honom full frihet till detta.

Elisabeth Och om det inte blir slutet på historien?

kejsaren Det måste det bli. Det har jag gjort klart för honom. Det kan inte bli något annat.

Elisabeth Jag är rädd att din totala kontroll över situationen inte kommer att räcka ända fram.

kejsaren Jag har gjort vad jag har kunnat.

Elisabeth Du menar att du kan två dina händer?

kejsaren Tills vidare.

Akt IV scen 1. De sammansvurna.

Karolyi Mina herrar. Vi står inför ett historiskt ögonblick. Om någon minut kommer ärkehertig Rudolf att infinna sig här för att acceptera Ungerns kungakrona och bli det självständiga Ungerns första riktiga monark på 300 år.

1 Betyder det att han redan accepterat det?

Karolyi Det kommer an på oss att få honom att acceptera det.

2 Är det då så säkert? Han förefaller väl tveksam och vankelmodig för att någonsin kunna fatta något beslut själv.

Karolyi Han är hårt pressad av sin familj, som driver honom in i ett hörn med att tvinga honom att försaka sin prinsessa, den enda han älskar, baronessan Vetsera, som vi kommer att erbjuda honom att få bli Ungerns första drottning.

3 Det låter som ett erbjudande som han inte kommer att kunna vägra.

Karolyi Det är meningen.

en adjutant Mina herrar, hans höghet ärkehertigen är här.

Karolyi Mina herrar, res på er till hans ära. (*Alla reser sig när Rudolf kommer in.*)

Rudolf Så högtidligt! Jag väntade mig en revolution men finner i stället en solenn högtid!

Karolyi Ers höghet, vi är alla eniga om vår föresats att betyga er vår och Ungerns evärdliga lydnad och respekt, om ni ställer upp för vår sak i egenskap av det nya Ungerns första lagliga konung.

Rudolf Jag har lovat tänka på saken.

Karolyi Allt är klart. Om ni accepterar förklarar vi omgående era band med huset Habsburg upplösta och ert äktenskap omintetgjort, så att ni omedelbart kan föra baronessan Vetsera till altaret som vår drottning.

Rudolf Jag har sagt att jag går med på alla era förslag utom ett. Jag har inte personligen någon makt att upplösa dubbelmonarkin. Det kan bara kejsaren göra själv.

Karolyi Och det vet vi hur han ställer sig till det. Enda lösningen är en kupp och ett regelrätt uppror i Budapest, vilket kan verkställas om ni kommer med oss dit.

Rudolf Hur lång betänketid får jag?

Karolyi Så länge ni vill, tills ni är redo, men dröj inte för länge. Det historiska ögonblicket är nu och måste gripas i flykten.

Rudolf Det är som att hoppa på ett tåg som kör förbi.

Karolyi Precis. Det är farligt, men med beslutsamhetens precision måste det lyckas.

Rudolf Men man måste vara nykter. Jag är inte nykter för närvarande utan kommer direkt från ett uppslitande uppträde hos min far efter en omfattande orgie med zigenarna. Ge mig tid till i morgon.

Karolyi Vi skall invänta era order i morgon. Var kommer vi att kunna finna er?

Rudolf Jag tänker ta med mig baronessan Vetsera till jaktslottet Mayerling i morgon. Där kommer allt att avgöras.

Karolyi Kan någon av oss komma till Mayerling, eller skickar ni bud?

Rudolf Ni får vidare information om våra vidare planer från Mayerling.
Karolyi (bugar sig) Då står vi till ert majestäts förfogande. (*Alla herrarna tar av sig sina hattar och bugar.*)
Rudolf Tack, mina vänner, för att ni tror på mig. (*lämnar dem hastigt med någon rörelse.*)
(*Efter att han gått tar alla på sig hattarna igen och blir normala.*)
1 Ett uppslitande uppträde hos kejsaren? Vad tror ni kan ha förekommit?
Karolyi Jag antar att kejsaren hotat ärkehertigen med att spärra in baronessan på kloster om han inte avbryter förbindelsen med henne.
2 Hårda bud!
3 Då måste han komma till oss.
Karolyi Ja, det måste han.

Scen 2. Hofburg.

kejsaren Får jag en kort rapport, greve Taafe.
Taafe Läget är under kontroll.
kejsaren Är det allt?
Taafe Ni bad mig fatta mig kort.
kejsaren Men inte hur kort som helst. Ni har väl *några* detaljer?
Taafe Förvisso. Alla.
kejsaren Nå?
Taafe Det har gått så långt att de sammansvurna ungerska nationalistfantasterna under ledning av greve Karolyi direkt anmodat ärkehertigen att ställa upp som konung av ett självständigt Ungern, och därvid har de använt baronessan Vetsera som lockbete. De skulle genomdriva hennes förmälning som drottning.
kejsaren Vilka fantaster! De svävar då helt i det blå. Och har min son lämnat jorden med dem?
Taafe Som alltid har han ställt sig diplomatiskt avvaktande och vägrat ta slutgiltigt parti. Jag är övertygad om att han aldrig kommer att gå med på dubbelmonarkins delning.
kejsaren Det är jag också. Jag känner honom bättre än han känner sig själv. Han kommer aldrig att kunna besluta sig för någonting, om det inte blir något alldeles överilat desperat, och det är aldrig politiken. Nå, vidare? Ni har väl vidtagit åtgärder?
Taafe I det ögonblick greve Karolyi stiger av tåget i Budapest blir han arresterad och med honom hela hans klick.
kejsaren Något annat förväntade jag mig inte av er. Jag tror det räcker. Återkom när bokslutet är klart. Det kan kanske tillfredsställa er att veta, att även baronessan Vetsera inte längre kommer att ställa till med några bekymmer. Efter en sista bal med ärkehertigen eskorteras hon till ett kloster som hon aldrig mera kommer att lämna.
Taafe Jag är rädd att ärkehertigen inte släpper henne ifrån sig så lätt.

kejsaren Han har haft sitt lilla roliga. Det är dags för honom att växa ifrån det och från sin stormiga ungdom och äntligen bli en mogen man. Tack för all er hjälp i detta mitt livs svåraste företag.

Taafe Det är ännu inte lyckligt i hamn.

kejsaren Men på god väg. Allt hänger på planeringen och föreberedelserna. Om dessa fungerar fungerar allt, och ingenting kan gå fel.

Taafe Låt oss hoppas det, ers majestät.

kejsaren Oroa er inte, greve Taafe.

Scen 3. Balen.

Praktsalen i Schönbrunn, hela hovet praktskrudat med hela societeten.

Elisabeth Vet hon om att det är hennes sista bal?

kejsaren Om hon inte vet det måste hon ana det.

Elisabeth Vet Rudolf om det?

kejsaren Jag har gjort det fullständigt klart för honom.

Elisabeth Har han accepterat det?

kejsaren Det måste han göra.

Elisabeth Det är inte så säkert. Har han sagt att han gjort det?

kejsaren Nej, han har knipit käft.

Elisabeth Då har han inte gjort det.

kejsaren Då gör han det bara svårare för sig. Om inte förr måste han foga sig i *fait accompli*.

Elisabeth Vilket *fait accompli*?

kejsaren Maria Vetsera i kloster.

Elisabeth Har hon accepterat det?

kejsaren Hennes familj har gjort det. Det räcker.

Elisabeth Du verkar lika säker som jag är osäker.

kejsaren Det hör till tingens natur. Jag är man, och du är kvinna.

Elisabeth Frågan är vem som ser längre, mannen med sin realism eller kvinnan med sin intuition.

kejsaren De kompletterar varandra. Därför behöver de varandra.

Elisabeth Och därför behöver Rudolf Maria Vetsera.

kejsaren Han kan aldrig få henne.

Elisabeth Hans hustru kan aldrig få honom heller. Det är inte bra att givna par hålls separerade.

kejsaren Tror du inte jag vet det?

Elisabeth Eftersom du distansierat dig från deras förhållande ber jag dig överlämna henne åt mig.

kejsaren Så gärna.

Elisabeth (reser sig och tar nådigt emot Rudolf och Maria när han för fram henne till dem för en presentation) Det gläder mig, baronessa, att få se er som den vackraste prydnaden för vår bal.

Maria (bugar sig djupt) Ers höghet, jag borde inte ha kommit.

Elisabeth Varför inte det?

Maria Jag är ovärdig.

Elisabeth Inte alls.

Rudolf Även jag måste protestera. Du är den värdigaste av alla.

Maria Inte formellt.

Rudolf Glöm aldrig att jag har förlovat dig.

Maria Morganatiskt. Det gäller inte här.

Rudolf Men det gäller bortom dessa fängelsesalar inför evigheten.

Elisabeth (till Maria) Vet ni vad som väntar er efter balen?

Rudolf Far har gett mig 24 timmar till avsked av henne. Det tänker vi utnyttja.

Elisabeth Hur?

Rudolf Det spelar ingen roll. Huvudsaken är väl att ni får se oss splittrade.

Elisabeth Jag har ingen del i åtskillnadsmanövrerna.

Rudolf Det vet jag, mor, och det hedrar dig. Jag hade aldrig väntat mig annat av dig.

Elisabeth Vart tänker ni ta vägen?

Rudolf Mayerling.

Elisabeth Det låter anständigt, i närheten och inom räckhåll. Det kan ingen ha någon invändning emot.

Rudolf Därför åker vi dit.

Maria Tack för ert deltagande, ers höghet.

Elisabeth Ingenting. Jag känner för er, men jag försäkrar er, mitt barn, att inom denna familj är ingen lycklig, och ni hade blivit det minst av alla.

Rudolf Så det är kanske vår lycka att vi aldrig kan få varandra.

kejsaren (kan inte avhålla sig från att blanda sig i) Det är din smala lycka, min son.

Rudolf Och vad är hennes smala lycka? Förvisning på livstid i kloster?

kejsaren Jag måste medge att den är smal.

Elisabeth Ut på golvet igen, min son, och dansa med henne. Jag önskar jag kunde få se er dansa tillsammans för evigt.

Rudolf Det önskar jag också. Tack, mor, för din goda vilja. Kanske den uppfylls.

Elisabeth Vi får se.

(Rudolf för ut Maria på salongsgolvet igen i smäktande wienervals.)

Elisabeth Nå, Franz, kan ens du blunda för eller förneka att de är ett vackert par?

kejsaren Det har jag aldrig gjort.

Elisabeth Och ändå har du vägrat hjälpa dem finna en utväg.

kejsaren Det finns ingen. Så enkelt är det.

Elisabeth Jag tror du har fel. Det finns det alltid. Det enda som inte alltid finns och som understundom blockerar och saboterar allt är bristen på god vilja.

kejsaren Ordningen, ansvaret och staten måste komma först.

Elisabeth Vad det än kostar?

kejsaren Man har alltid råd med dem. Det är det andra man inte alltid kan ha råd med.

Elisabeth Och vad är det andra?

kejsaren Det som kostar mer än vad någon stat kan betala.

Elisabeth Jag förstår vad du menar. Allt som kostar pengar kan man alltid ha råd att betala, men det som kostar mer än pengar har man inte alltid resurser till.

kejsaren Precis.

Elisabeth Och de resurser som då saknas är tolerans och förstånd. (*går*)

kejsaren (*eftertänksamt*) Problemet med att ha världens vackraste kvinna till sin kejsarinna är att jag aldrig kunnat begripa mig på henne.

(*Balen fortsätter.*)

Akt V scen 1. Mayerling.

Trotjänaren Leschke inför tjänarstaben.

Leschke När hans höghet kommer måste allting vara i ordning. Är alla rummen uppvärmda?

en tjänare Jag har själv tänt brasorna i vartenda ett.

Leschke Och de brinner?

en tjänare Åtminstone tog de sig.

Leschke Det är bra. Och är maten redo?

en köksa Så fort de kommer ska allt vara klart på momangen.

Leschke Det är bra. De kan komma när som helst.

en dräng Ursäkta mig, men varför så särskilt mycket hyss den här gången?

Leschke Han kommer hit med sin unga älskarinna.

en dräng Är det något särskilt med henne?

Leschke Vad menar du, Hugo?

drängen Han har ju haft älskarinnor här förut, men det har antingen varit lösa fruntimmer eller zigenerskor med anhang. Är det annorlunda den här gången?

Leschke Ja, det är det. Hans senaste har kommit för att stanna.

köksan Herr Leschke menar, att hon i motsats till de andra är stabil.

Leschke Precis.

(*kraftigt slag på porten.*)

Leschke Nu kommer de! Alle man på sina poster! Sätt eld i ugnen! (*Alla skyndar till sina göromål, och Leschke öppnar för herrskapet.*)

Välkommen, ers nåd.

Rudolf (*kommer in med Maria*) Äntligen hemma! Känn dig hemmastadd, min älskade. Det här hemmet skall du aldrig behöva lämna mot din vilja.

Maria Det känns verkligen som en fristad från alla världens onödiga bekymmer.

Rudolf Här skall jag försvara dig med mitt liv. Ingen skall kunna sätta dig på kloster mot din och min vilja. Vi tillhör bara varandra, och ingenting skall mera kunna separera oss.

– Leschke, har det hörts någonting från mina vänner?

Leschke Nej, ers nåd.

Rudolf Det borde ha kommit något bud.

Maria Är det dina ungerska vänner?

Rudolf De väntar på besked från mig. Jag väntade mig nästan att de skulle ha nått fram hit.

Leschke Vad sägs om en ordentlig supé efter er mödosamma resa?

Rudolf Det kan säkert komma till pass. Med mycket vin.

Leschke Var så säker. *(klappar i händerna, och tjänarna förbereder middagen)*

Maria Vad vill dina ungerska vänner egentligen?

Rudolf De vill ha mig till kung av Ungern.

Maria Går du med på det?

Rudolf Nej.

Maria Varför inte?

Rudolf Därför att jag inte heller vill bli kejsare av Österrike. Jag avstår från båda och det radikalt. Hellre ser jag att monarkin avskaffas och parlamentet tar över. Jag kan tänka mig att delta i ett demokratiskt riksdagsarbete men aldrig som suverän över ett kungadöme eller kejsarvälde. Jag har fått nog av allt vad makt heter. *(Det bultar.)* Där är de! Nu ska de få veta var jag står. *(Leschke öppnar för några yngre radikaler.)*

Rudolf (hade väntat sig något annat) Var är greve Hoyos?

student Vi beklagar, ers höghet, men han har skjutit sig.

Rudolf (tror inte sina öron) Vad!

student Vi hade inte en chans. Polisen visste allt. I det ögonblick greve Karolyi steg av tåget i Budapest blev han arresterad. Nu letar de efter alla hans medsammansvurna. Kupplanerna är avslöjade, och hela rörelsen har kommit av sig.

Rudolf (förkrossad) Det är mitt fel.

studenten Inte alls. Ni hade inte kunnat stötta oss mera.

Rudolf Jag ville bara hjälpa, aldrig stjälpa. Men det är min kontakt med dem som satt polisen på dem och exponerat dem.

studenten Vi är alla bestörta över bakslaget, men vi reser oss igen. Rörelsen finns kvar, och en dag skall vi vinna.

Rudolf Det blir efter min tid i så fall.

Maria Ska vi inte bjuda studenten på mat?

Rudolf Absolut. Sätt dig ner, min vän. Du ska få smaka på vår bästa Tokajer. Vi behöver alla trösta oss.

(De slår sig ner vid bordet, tämligen improviserat. Rudolf håller upp ett glas åt honom.)

Säg mig nu, min vän, var det dumt av mig att tveka så länge att kuppen till sist upptäcktes och alla åkte fast?

studenten Det var inte ni som förrådde oss.

Rudolf Jo, det var det, även om det bara var indirekt genom min tvekan.

Leschke Tillåt mig ett ord i saken, ers nåd.

Rudolf Nå?

Leschke Ni är dubbelmonarkins hårdast bevakade människa. Ända sedan ni började umgås med liberala politiska kretsar har bevakningen på dessa skärpts. Planerna hade ingen chans från början. De bara väntade på rätt tillfälle att slå till.

Rudolf (till studenten) Är det så, min vän?

studenten Jag är rädd för det. Er gamle trojänare har troligen rätt.

Rudolf Så de har låtit mig hållas i alla dessa år bara för att desto bättre kunna kartlägga rörelsen genom att låta mig agera som intet ont anande lockfågel.

Leschke Det var deras jobb, ers nåd. Det var inte illa menat. Deras jobb är att till varje pris skydda monarkin och statskicket och därmed även er.

Rudolf (till Maria) Vilket gräsligt sällskap du har hamnat i, mitt stackars oskyldiga offer!

Maria Det är ännu värre för dig, som föddes i det.

Rudolf Bara du kan rädda mig ifrån det.

Maria Jag tror vi kan rädda varandra.

Rudolf Det tror jag också. *(till studenten)* Men drick, min vän, och var glad, ty du är ung och har nu genomskådat schackspelet från början och kan berätta för de andra, så ni kan starta en säkrare planering.

studenten Jag är övertygad om att demokratin förr eller senare kommer att vräka både Habsburgarna, Hohenzollrarna och Romanovarna över styr.

Rudolf Det är jag också övertygad om, men jag orkar inte vänta så länge. Det har gått för långt med deras ständiga misshandel av mig i själen. Jag står inte ut längre. Alltid detta tvång, dessa försåtliga manövrer, detta intrigspel bakom min rygg, denna överallt etablerade lömskhet av en maktsvartsjuka som bara är paranoia och kräver oskyldiga människooffer för att rädda sitt eget från början förlorade ansikte... Vi måste göra något drastiskt!

studenten Revolutionen har misslyckats.

Rudolf Du har framtiden för dig. Gå och rädda dig själv och rädda framtiden. Lämna Mayerling och Hofburg och Österrike och Ungern om det behövs och arbeta på det stagnerade maktetablissemang utifrån en säker exil om det behövs, men ni skall lyckas till slut. All makt är dödsdömd, och min enda egna personliga räddning är att aldrig mera ha någonting med den att göra.

studenten Vad tänker ni göra?

Rudolf Det får vi se. Överlev, rädda dig själv och lämna Mayerling genast. Släpp aldrig kontakten med våra vänner. Glöm min olycka och lev för lyckan.

Leschke Det är bäst ni gör som hans nåd säger, min herre.

studenten (reser sig, tar på sig sin mössa) Jag skall aldrig glömma detta ögonblick. Tack för mitt livs viktigaste supé. Ert goda vins välgörande smak skall aldrig lämna mitt hjärta. *(bryter omedelbart upp)*

Rudolf (efter en stunds intagande av måltiden under tystnad) Jag tror det är dags för oss att dra oss tillbaka.

Leschke Det har varit en påfrestande dag, ers nåd.

Rudolf (skålar med Maria) Vi skall ha vårt livs längsta natt tillsammans.

Leschke (studerar dem) Får jag säga en sak, ers nåd?

Rudolf Var så god.

Leschke Jag måste be att få vittna om här och nu och inför framtiden att jag aldrig har sett er så lycklig, trots omständigheterna.

Rudolf (bekräftar) Ja, vi är mycket lyckliga, trots omständigheterna, eller kanske tack vare omständigheterna. Är du lycklig, Maria?

Maria Jag är lycklig för en hel evighet bara genom att jag vet att du aldrig kommer att släppa mig.

Rudolf Dina släktingar och duennor kan spärra in sig själva på kloster, det är de för resten redan, de har låst in sig själva i den omänskliga formalismens osynliga skräckfångelse, det värsta av alla, och är förlorade, medan bara vi, som de har fördömt, är fria.

Leschke Jag unnar er all lycka i världen av hela mitt hjärta.

Rudolf Tack, Leschke. Du var nästan med oss men fick åtminstone en inblick.

Leschke Och det är jag tacksam för.

Rudolf (stiger upp, drar ut stolen för Maria och eskorterar henne ömt från bordet) Det här är bara början, min älskade.

Maria Jag är medveten om det.

Rudolf En bal skall man bryta upp från när den är som härligast.

Leschke Jag önskar ert livs fest aldrig måtte ta slut.

Rudolf Det är det den aldrig kommer att göra, min gode Leschke.

(drar sig tillbaka med Maria. Leschke börjar rensa upp bordet, duka ut och småpyssla med städningen, röra om i spisen, med mera, när efter en stund det hörs ett skarpt skott från de älskandes kammare. Leschke avbryter sig genast förskräckt, går till dörren och knackar på, flera gånger.)

Leschke Ers nåd! Är allt väl?

Rudolf (öppnar efter en stund, helt lugn) Vad står på, Leschke?

Leschke Jag tyckte jag hörde ett skott.

Rudolf Det måste ha varit utifrån. De skjuter nog raphöns i skogen.

Leschke Det lät som om det var nära ögat.

Rudolf I så fall hoppas jag de träffar bättre nästa gång. *(stänger dörren, och Leschke återgår till sina sysslor. Efter en stund hörs det andra skottet.)*

Ridå.

Slutord

Alla vet vad som hände i det kejserliga jaktslottet Mayerling den 30 januari 1889: Österrike-Ungerns tronarvinge ärkehertig Rudolf begick självmord med sin älskarinna med att först skjuta henne och sedan sig själv. Dramat har filmats tre gånger, av Anatole Litvak 1936 med Charles Boyer och Danielle Darrieux, alltså den bästa versionen, kanske för att den låg närmast historiskt den verkliga händelsen, av Terence Young 1968 med Omar Sharif, Catherine Deneuve, James Mason som kejsaren och Ava Gardner som kejsarinnan, den vackraste och mest noggranna versionen, samt i BBC:s televisionsserie från 1970-talet "Örnarnas fall" där Mayerlingdramat utgör en av tretton episoder, den mest exakta versionen. Alla tre kompletterar varandra. Vad ingen av de tre filmerna berättar, och vilket ändå bör tillfogas som en viktig detalj, är att kejsarinnan Elisabeth, Rudolfs mor, nio år senare följde honom genom ett terroranarkistiskt bombattentat.

Dresden 2.4.2014